

Ἡ Εὐχαριστία ὡς τὸ καθολικὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας

Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία κανένα μυστήριον δὲν ἐτελεῖτο ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ Θεία Λειτουργία. Ὅλα ἐντάσσονταν ὀργανικὰ στὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ διὰ τῆς Εὐχαριστίας, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ἐκπήγαζαν, ἐξεικόνιζαν τὰ ἔσχατα. Ἡ σύνδεση καὶ ἡ ἐξάρτηση τῶν ἄλλων μυστηρίων ἀπὸ τὴν Εὐχαριστία προσμαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν, ἔστω καὶ ἀποσπασματική, ὑφιστάμενη ἕως σήμερον λειτουργικὴ δομὴ τους. Ἡ θεώρηση αὐτὴ δὲν συνιστᾷ κάποια εὐχαριστιακὴ μονομέρεια ὡς νὰ εἶναι ἡ Εὐχαριστία ἓνα μυστήριον μεταξὺ τῶν ἄλλων. Πρόκειται γιὰ μία καθολικὴ ἀντίληψη τῆς Εὐχαριστίας, ὡς τοῦ κατεξοχὴν Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Εὐχαριστία ἀνακεφαλαιώνει καὶ συμπεριλαμβάνει ὅλα τὰ μυστήρια, ὅπως ἀκριβῶς ἀνακεφαλαιώνει καὶ ἐξεικονίζει τὸ Μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων. Αὐτὸ ἐκφράζει μὲ σαφήνεια ὁ Νικόλαος Καβάσιλας, ὅταν στὴν *Ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας* δηλώνει ὅτι «*Σημαίνεται ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις· οὐχ ὡς ἐν συμβόλοις... οὐ γὰρ ὀνόματος ἐνταῦθα κοινωνία μόνον ἢ ἀναλογίας ὁμοιότης, ἀλλὰ πράγματος ταυτότης*», διευκρινίζοντας ὅτι «*Καὶ γὰρ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τὰ μυστήρια*». Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ μόνη δυνατὴ ἐμπειρικὴ προσέγγιση τῆς Ἐκκλησίας: «*Τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, εἴ τις ἰδεῖν δυνηθεῖ κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅσον αὐτῷ ἦνωται καὶ τῶν αὐτοῦ μετέχει σαρκῶν, οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτὸ μόνον τὸ Κυριακὸν ὄψεται σῶμα*». Ἡ ταύτιση Ἐκκλησίας καὶ Εὐχαριστίας δὲν εἶναι συμβολικὴ, εἶναι ἀπολύτως πραγματικὴ. Ἔτσι, ὀδηγοῦμαστε καὶ πάλι στὸ Μυστήριον τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης, ὡς τοῦ κεφαλαιώδους Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. «*Ἐκάστη τῶν ἱεραρχικῶν τελετῶν ἀτελής μένει*» δίχως τὴν εὐχαριστιακὴ τῆς ἔνταξης, ἐπισημαίνει ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης. «*Διὰ ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις τὸ τελεῖος εἶναι παρέχεται μόνη τελετῶν ἡ Εὐχαριστία*», προσαποφαίνεται καὶ ὁ Νικόλαος Καβάσιλας.

Πράγματι, μόνον ἡ Εὐχαριστία περιέχει καὶ ἀναδεικνύει τὴν θεμελιώδη θεολογικὴν προϋποθέσει τῆς Ἐκκλησιολογίας. Ἡ Θεία Εὐχαριστία ἐκκινεῖ ὡς πορεία γιὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στὸ Πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν προκαταρκτικὴ εὐδοκία τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφέρεται τελικῶς ἡ Εὐχαριστία. Ἡ *αὐτουργικὴ* οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς ἀπεικονίζεται καὶ ἐκφράζεται μὲ μιὰ σειρὰ λειτουργικῶν πράξεων. Ὁ Χριστός, διὰ τῆς συνέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἡ κεφαλὴ τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνάμα «*ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος, καὶ διαδιδόμενος*». Στὴν καρδιὰ τῆς εὐχαριστιακῆς λειτουργίας, ἡ

ἀμοιβαιότητα Χριστολογίας και Πνευματολογίας πραγματοποιεί τὴν χριστοκεντρικὴν ἔνωση και ἀναφορὰ τῶν πάντων στὸν Πατέρα. Τὸ ἰδιάζον ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συγκροτεῖ ἐν Χριστῷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα, καθιστᾷ παρόντα και ἐνεργοῦντα σ' αὐτὴν τὸν Θεάνθρωπο. Κυρίως, ὅμως, ἀναδεικνύει τὸν ἕνα Χριστὸ κεφαλὴ τοῦ Σώματος, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει και ἐνσωματώνει τοὺς πολλούς. Ἡ δράση και ὁ ἁγιασμός τοῦ Παρακλήτου ἀπεργάζεται τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητα και συνάμα βεβαιώνει τὰ διάφορα λειτουργήματα και χαρίσματα ὡς γεγονότα κοινωνίας μετὰ τὸν Χριστό. Ἐργο τοῦ λαοῦ ἢ εὐχαριστιακὴ λειτουργία προϋποθέτει τὴν παρουσία και συμμετοχὴ ὄλων τῶν λειτουργημάτων. Στὴν Ὁρθόδοξὴ Παράδοση εἶναι ἀδιανόητὴ ἡ τέλεσὴ τῆς ἐρήμην τοῦ λαοῦ.

Διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Πνεύματος, «ἐφ' ἡμᾶς και ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα», πραγματώνεται μιὰ ὑπαρξιακὴ ἀλλαγὴ τόσο τῆς κτίσεως ὅσο και τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς, προσφορὰ και δῶρα τοῦ ἀνθρώπου στὸν Θεό. «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρωμεν κατὰ πάντα και διὰ πάντα». Δίχως νὰ μεταβάλλεται ἡ φύση τοῦ κτιστοῦ κόσμου και τοῦ ἀνθρώπου, ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία μετὰ τὸν Θεὸ ἀλλάζει τὸν τρόπο ὑπαρξεως του. Κατὰ συνέπεια, ἡ Εὐχαριστία βιώνεται ὡς ὑπαρξιακὸ γεγονός και ὄχι ὡς διανοητικὴ ἢ συναισθηματικὴ πίστη σὲ ἕνα ὑπερφυσικὸ και ἀντικειμενικὸ θαῦμα. Γιατὶ ἐκφαίνει τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ τῶν πιστῶν ὡς κοινωνία ἀγάπης, ὡς κοινωνία ἀγίων, ἡ ὁποία χαρισματικὰ διενεργεῖται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Σ' αὐτὴν τὴν κοινωνία ἀγίων, ἐντάσσονται και οἱ ζῶντες και οἱ τεθνεῶτες και οἱ ἀγωνιζόμενοι και καθαιρόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη ἀλλὰ και οἱ τελειούμενοι.

Μὲ τὴν πρόσληψη και ἀναφορὰ τῶν εὐχαριστιακῶν εἰδῶν ἀλλὰ και τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπινου μικρόκοσμου, ὀλόκληρη ἡ ὕλικὴ δημιουργία προσάγεται διὰ τῆς Εὐχαριστίας στὸν Θεό, ξεπερνώντας ἔτσι τὸν θάνατο και τὴ φθορὰ. Πρόκειται γιὰ μιὰ κοσμικὴ λειτουργία, ἡ ὁποία συνάπτει, ἁγιάζει και ἐγκεντρίζει τὴν κτίση και τὴν ἱστορία, πὸν προσμετρᾷ τὴ φθορὰ τῶν ὄντων, στὴν ἀδιάστατη διαχρονία και ἀφθαρσία τοῦ μέλλοντος αἰῶνος τῆς Βασιλείας.

Ἡ Εὐχαριστία συνιστᾷ τὴν Ἐκκλησία και συνάμα συνίσταται ἀπὸ αὐτὴν. Ὡς τὸ κατεξοχὴν Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὴ φαινομενολογία τῆς, καθόσον ἡ πλήρης ταυτότητα και ὄντολογία τῆς Ἐκκλησίας προέρχεται ἀπὸ τὴ Βασιλεία. Τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας προλαμβάνει και μετέχει στὴν ἀλήθεια τῶν ἐσχάτων μέσα στὴν Ἱστορία και διὰ τῆς Εὐχαριστίας ἡ Ἐκκλησία γίνεται ἡ *μυσταγωγικὴ εἰκόνα* τῆς Βασιλείας. Τὸ ἱστορικὸ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ δὲν ταυτίζεται ἀκόμη μετὰ τὴ Βασιλεία, καθορίζεται *εἰκονολογικὰ* ἀπὸ αὐτὴν. Πρόκειται γιὰ μιὰ εἰκονολογικὴ, δηλαδή, ἐσχατολογικὴ ὄντολογία, πὸν θεμελιώνει τὴ μυστηριακὴ ὑπόσταση τῆς Εὐχαριστίας και ἀποβαίνει αἴρια σ' ὅλες τὶς πτυχές τῆς Ἐκκλησιολογίας.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου